

ОЦІНКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДО УПРАВЛІННЯ ФІЗИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ

Ольховий О. М.

Харківський університет Повітряних Сил ім. І. М. Кожедуба

Анотація. З метою отримання об'єктивної оцінки ефективності функціонування процесу підготовки військових фахівців до виконання службових завдань з керівництва, організації та проведення фізичної підготовки визначено показники інтегральної оцінки, це: когнітивний (теоретичний), діяльнісний (методичний), особистісний (організаційно-управлінський) та практичний (фізичний). За результатами проведеного дослідження створено структурну модель інтегральної оцінки готовності майбутніх офіцерів до управління фізичною підготовкою в підрозділах збройних сил.

Ключові слова: курсант, управління, фізична підготовка, інтегральна оцінка, структурна модель.

Аннотация. Ольховой О. М. Оценка готовности будущих офицеров к управлению физической подготовкой. С целью получения объективной оценки эффективности функционирования процесса подготовки военных специалистов к выполнению служебных задач по руководству, организации и проведению физической подготовки определены показатели интегральной оценки, это: когнитивный (теоретический), деятельностный (методический), личностный (организационно-управленческий) и практический (физический). По результатам проведенного исследования создана структурная модель интегральной оценки готовности будущих офицеров к управлению физической подготовкой в подразделениях вооруженных сил.

Ключевые слова: курсант, управление, физическая подготовка, интегральная оценка, структурная модель.

Abstract. Olkhovyi O. The estimate of the future officers readiness for physical training management.

In order to obtain an objective efficiency estimate of the process of military specialists training for solving service questions of leadership, organization and conduct of physical training, exponents of the integral estimate are determined: cognitive (theoretical), activity (methodical), personal (organizational and administrative) and practical (physical). According to the research results the structural model of the integral estimate of future officers readiness for physical training management in the armed forces units is established.

Key words: cadet, management, physical training, integral estimate, structural model.

Постановка проблеми. Невід'ємною складовою системного дослідження процесу підготовки майбутніх офіцерів до виконання функціональних обов'язків

з управління фізичною підготовкою (ФП) в підлеглих підрозділах є визначення структури, критеріїв і показників оцінки ефективності зазначеного процесу, що відображають формування в курсантів готовності до здійснення керівництва, організації та проведення

© Ольховий О. М., 2012

ФП в процесі подальшої військово-професійної діяльності.

Готовність майбутніх офіцерів до управління ФП виражається в якості їх підготовленості до виконання функціональних обов'язків у конкретних (стандартних) службових та раптово виникаючих (непередбачуваних) ситуаціях. У зв'язку з цим вирішення завдань ситуаційної готовності у професійно спрямованій системі ФП курсантів вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) сприятиме розвитку налаштування майбутніх офіцерів на виконання ними цільових організаційно-управлінських дій з управління ФП у підлеглих підрозділах [1; 2; 5; 11].

Дослідження проводиться відповідно до: Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, тема 3.1 «Вдосконалення програмно-нормативних засад фізичного виховання в навчальних закладах»; Плану науково-дослідних робіт Міністерства оборони України за темою: «Організаційні аспекти функціонування системи ФП військовослужбовців Збройних Сил України у сучасних умовах», номер державної реєстрації 0101U001276.

Вивчення енциклопедичної та військової літератури, **аналіз останніх досліджень і публікацій** [1–3; 5; 10; 11] визначили наявність ряду основних підходів щодо тлумачення поняття «критерій» та «показник» оцінки в педагогічних явищах і процесах.

Критерій виражає мірило для визначення оцінки предмета чи явища, ознаки, взятої за основу класифікації, за якою відбувається оцінка, порівняння педагогічних явищ, процесів. Ступінь вияву критерію виражається в конкретних показниках. Критерій за своїм обсягом є більш широким поняттям, ніж показник, а останній характеризується рядом ознак. Показник, як складова критерію, є типовим та конкретним виявом сутності якостей процесу чи явища, що вивчається [2; 3].

Аналіз основних підходів до визначення структури, критеріїв та показників оцінки вказує на те, що ефективність та якість навчального процесу пов'язані з раціональним вирішенням навчально-виховних завдань, залежністю результату від часу, відповідністю результату меті підготовки спеціаліста [3]. Узагальнення різних підходів до тлумачення критеріїв та показників оцінки ефективності педагогічних процесів дозволило встановити основні ознаки оцінки [10], що є прийнятним для визначення ефективності функціонування професійно спрямованої системи ФП курсантів ВВНЗ, це:

- об'єктивність, що дасть можливість оцінювати педагогічний процес однозначно, не допускаючи спірних оцінок;
- адекватність, тобто оцінка саме того процесу, який оцінює дослідник;
- нейтральність, однаковість, рівнозначність для всіх етапів дослідження.

Мета дослідження: визначити структуру інтегральної оцінки готовності майбутніх офіцерів до управління ФП в підрозділах збройних сил у процесі подальшої військово-професійної діяльності.

Методи дослідження: анкетування, бесіди, аналіз літературних джерел і документів.

Результати досліджень. Поєднання результатів

експертного опитування серед офіцерів – спеціалістів ФП Збройних Сил України та кафедр ФП та спорту ВВНЗ України з аналізом документів, наукових досліджень та публікацій дозволило глибше зрозуміти проблему підготовки майбутніх офіцерів – керівників ФП у навчально-виховному процесі ВВНЗ, конкретизувати робочу версію щодо методики формування організаційно-управлінських умінь та методичних навичок курсантів, уточнити задачі дослідження і визначити положення, щодо структури, критеріїв і показників інтегральної оцінки готовності майбутніх офіцерів до управління ФП.

Проведені дослідження дають можливість зазначити, що підготовка майбутніх офіцерів до управління ФП у підрозділах збройних сил містить складові, які завдяки взаємозв'язкам, що виявляються між ними, створюють цілісний та єдиний процес [6]. Цей процес повинен забезпечити засвоєння курсантами змісту підготовки до управлінської діяльності з питань ФП у вигляді наступних результатів:

- засвоєння змісту організації ФП у підрозділах та частинах збройних сил;
- опанування методів, прийомів і технологій виховання у підлеглому особового складу відповідних мотиваційних та поведінкових характеристик для ведення здорового способу життя [9];
- розвитку умінь досягати, визначати, контролювати, оцінювати і корегувати рівень фізичної підготовленості підлеглому особового складу;
- формування здатності до фізичного самовдосконалення, самостійного фізичного тренування;
- володіння уміннями та навичками керівництва, організації та проведення ФП в підлеглих підрозділах.

Для визначення рівня готовності курсантів до управління ФП в підрозділах збройних сил нами визначено ряд показників, що з достатньою повнотою здатні охопити всі суттєві характеристики явища, що досліджується. Основою оцінки готовності майбутніх офіцерів до управління ФП у підрозділах збройних сил стало розуміння того, що кожна зі складових, що входить до змісту процесу підготовки військових фахівців у стінах ВВНЗ до виконання службових питань з керівництва, організації та проведення ФП у процесі подальшої військово-професійної діяльності, є показником ефективності заходів педагогічного впливу і використовується для його цілісної оцінки [6].

Отже, в якості показників, з критеріальною ознакою кожного, для об'єктивної оцінки ефективності процесу підготовки майбутніх офіцерів до управління ФП в підрозділах збройних сил нами визначено [6]:

- когнітивний – засвоєння курсантами змісту теоретичних знань з організації фізичної підготовки в підрозділах збройних сил;
- діяльнісний – опанування майбутніми офіцерами методів, прийомів і навичок навчання, розвитку та вдосконалення фізичних і спеціальних якостей військовослужбовців;
- особистісний – набуття курсантами організаційно-управлінських умінь щодо керівництва, планування, контролю, обліку та забезпечення ФП;
- практичний – забезпечення певного рівня фізичного стану організму та сформованості у випускників ВВНЗ рухових навичок, розвитку загальних, спеціальних і прикладних фізичних якостей.

Для отримання об'єктивної оцінки ефективності функціонування процесу підготовки військових фахівців у стінах ВВНЗ до виконання службових питань з керівництва, організації та проведення ФП, за результатами проведеної роботи, нами визначено структурну модель інтегральної оцінки готовності майбутніх офіцерів до управління ФП в підрозділах збройних сил (рис. 1).

Використовуючи логічну послідовність, зазначеної на рис. 1 структурної моделі інтегральної оцінки готовності майбутніх офіцерів до управління ФП та маючи числові значення рівнів показників інтегральної оцінки для визначення рівня інтегральної оцінки, ми скористались формулою:

$$R = \sum_{j=1}^4 r_j = \sum_{j=1}^4 Q_j \gamma_j,$$

де: r_j – рівні показників інтегральної оцінки;

Q_j – оцінки показників змістовних модулів навчальної програми;

γ_j – коефіцієнти вагомості показників інтегральної оцінки.

Оцінювання рівня всіх показників інтегральної оцінки навчальної програми проводиться поетапно на залікових кредитах, що зараховується курсантам при успішному засвоєнні ними відповідного змістовного модулю під час поточного та підсумкового контролю.

Модульний контроль складається з оцінок поточного контролю засвоєння матеріалу тем логічно завершеної частини навчальної дисципліни «Фізичне виховання, спеціальна ФП і спорт» – змістовного модуля та оцінки рівня сформованості рухових навичок та розвитку загальних, спеціальних чи прикладних фізичних якостей під час контрольного заняття.

Підсумковий контроль показників інтегральної оцінки проводиться після завершення проходжен-

ня відповідних змістовних модулів у терміни, що передбачені графіком навчального процесу, шляхом тестування, диференційованого заліку або у формі екзамену, визначеного навчальним планом. При цьому, враховуються бали, що отримано курсантами у процесі навчання за накопиченням. Виконання практичних вправ у процесі засвоєння програми навчання є обов'язковою умовою допуску до підсумкового контролю. Оцінка рівня сформованості рухових навичок та розвитку загальних, спеціальних і прикладних фізичних якостей з метою її покращення визначається в день проведення підсумкового контролю.

При визначенні рівня засвоєння когнітивного показника змістовних модулів навчальної програми (рис. 1) курсантам виставляється оцінка за відповідь на тестові завдання за чотирьохбальною шкалою (2–5 балів) [7].

Оцінювання рівня засвоєння діяльнісного показника змістовних модулів навчальної програми (рис. 1) проводиться через виконання майбутніми офіцерами методичного завдання [7] у двійковій системі числення (1–0) (табл. 1). Якщо сума балів: 5 – оцінка «відмінно»; 4 – оцінка «добре»; 3 – оцінка «задовільно»; 2 чи менше – «незадовільно».

Цю оцінку можна виразити формулою:

$$Q_2 = \sum_{i=1}^5 E_i,$$

де: E_i – складові визначення рівня діяльнісного показника інтегральної оцінки готовності майбутніх офіцерів до управління ФП.

Для підготовки курсантів до їх подальшої службової діяльності з питань керівництва, організації та проведення ФП у підрозділі чи військовій частині в авторській навчальній програмі використано методики контекстного навчання. Так, в якості засобу як

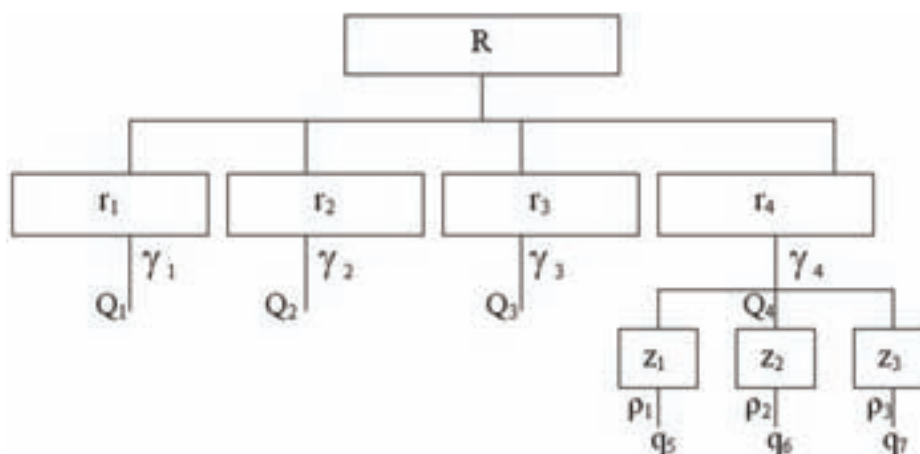

Рис. 1. Структурна модель інтегральної оцінки готовності майбутніх офіцерів до управління ФП в підрозділах збройних сил:

R – інтегральна оцінка готовності майбутніх офіцерів до управління ФП;

r_1, \dots, r_4 – рівні когнітивного, діяльнісного, особистісного та практичного показників інтегральної оцінки;

$\gamma_1, \dots, \gamma_4$ – коефіцієнти вагомості показників інтегральної оцінки;

Q_1, \dots, Q_4 – оцінки когнітивного, діяльнісного, особистісного та практичного показників змістовних модулів навчальної програми;

z_1, \dots, z_3 – рівні складових практичного показника інтегральної оцінки (сформованості та розвитку загальних, спеціальних і прикладних рухових навичок і фізичних якостей, рівень фізичного стану організму);

ρ_1, \dots, ρ_3 – коефіцієнти вагомості складових практичного показника інтегральної оцінки;

q_5, \dots, q_7 – первинні оцінки практичного показника змістовних модулів навчальної програми.

Таблиця 1

Визначення рівня діяльнісного показника інтегральної оцінки готовності майбутніх офіцерів до управління ФП

Складові діяльнісного показника інтегральної оцінки	Умовна позначка
Володіння програмним матеріалом	E_1
Дотримання послідовності виконання вправ, прийомів та дій	E_2
Володіння прийомами регулювання фізичного навантаження та щільності заняття	E_3
Володіння прийомами усунення помилок та попередження травматизму	E_4
Вміння віддавати команди та розпорядження, володіння способами підтримки на заняттях дисципліни і необхідного емоційного настрою тих, хто навчається	E_5

навчання та засвоєння знань, так і оцінці рівня засвоєння особистісного показника змістовних модулів навчальної програми (рис. 1) одночасно, використано військово-спеціальні ігри [5], які включено до робочої програми навчальної дисципліни «Фізичне виховання, спеціальна ФП і спорт».

Оцінювання рівня засвоєння особистісного показника змістовних модулів навчальної програми (рис. 1) проводиться за чотирьохбальною шкалою (2–5 балів). По закінченню проходження певної теми відповідних змістових модулів на семінарському занятті проводиться військово-спеціальна гра, сценарій якої складається за питаннями цієї теми. У грі, пропонуючи курсантам можливі ситуації, що можуть виникнути в їх майбутній військово-професійній діяльності, формується здатність бачити і формулювати основні проблеми функціонування процесу ФП в підрозділі і визначати способи їх вирішення. Виробляються способи і прийоми узгодження дій командирів усіх ступенів, щодо координації управлінської роботи з організації форм ФП у військовій частині за тематикою:

- планування, розподіл часу, проведення та застосування форм ФП;
- організація підготовки помічників керівників ФП;
- організація контролю та обліку ФП;
- організація забезпечення ФП;
- застосування методів виховання військово-службовців та згуртування підрозділів засобами ФП.

Визначення рівня практичного показника інтегральної оцінки (рис. 1) виражається формулою:

$$Q_4 = \sum_{j=1}^3 z_j = \sum_{j=1}^3 q_j p_j,$$

де: z_j – рівні складових практичного показника інтегральної оцінки;

q_j – первинні оцінки складових практичного показника інтегральної оцінки;

p_j – коефіцієнти вагомості складових практичного показника інтегральної оцінки.

Література:

1. Голубев Н. К. Введение в диагностику воспитания / Н. К. Голубев, Б. П. Битинас. – М. : Педагогика, 1989. – 160 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Монахов Н. И. Изучение эффективности воспитания : [теория и методика (опыт экспериментального

Сформованість та розвиток загальних рухових навичок і фізичних якостей, як складової практичного показника інтегральної оцінки, оцінюється практичним виконанням вправ: підтягування на перекладині; комплексна вправа на спритність; стрибок ноги нарізно через коня у довжину; біг на 100 м; біг на 3000 м, тощо [4; 7].

Сформованість та розвиток спеціальних і прикладних рухових навичок та фізичних якостей, як складової практичного показника інтегральної оцінки, оцінюється практичним виконанням загальних і спеціальних вправ: оберти на лопінгу та стаціонарному гімнастичному колесі, подолання смуги перешкод, виконання прийомів рукопашного бою, плавання в обмундируванні зі зброєю, пірнання в довжину, гребля на морських ялах, воєнізований крос на 3000 м, марш-кидок на 5000 м та 10000 м, кут в упорі на брусах, комплексна координаційна вправа тощо [4; 7].

Виконання вправ оцінюється у відповідності з додатком 20 до Настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України (НФП-2009) [4].

Рівень фізичного стану організму курсантів, як складової практичного показника інтегральної оцінки, обчислюється за коефіцієнтом Є. А. Пирогової [8].

Висновки. Загальна оцінка готовності випускника ВВНЗ до виконання службових питань з керівництва, організації та проведення ФП включає визначення, в якості показників, сформованості та розвитку: теоретичних знань; методичних навичок; організаційно-управлінських умінь; загальних, спеціальних та прикладних рухових навичок і фізичних якостей.

За результатами проведеного дослідження створено структурну модель інтегральної оцінки готовності майбутніх офіцерів до управління фізичною підготовкою в підрозділах збройних сил. Узагальненим вираженням інтегральної оцінки ефективності процесу підготовки є готовність майбутніх офіцерів, що проявляється у вигляді тривалої готовності до здійснення управління ФП в процесі подальшої військово-професійної діяльності.

У **перспективі** ми направляємо наші дослідження на створення моделі професійно спрямованої системи фізичної підготовки курсантів ВВНЗ.

исследования)] / Н. И. Монахов. – М. : Педагогика, 1981. – 144 с.

4. Настанова з фізичної підготовки у Збройних Силах України (НФП-2009) – К. : 2009. – 231 с.

5. Ольховий О. М. Військово-спеціальна гра, як засіб діагностики засвоєння офіцерами-слухачами теоретичних знань та методичних умінь в керівництві та організації фізичної підготовки в військовій частині / О. М. Ольховий // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : [зб. наук. пр. : за ред. Єрмакова С.С.] – Х. : ХДАДМ (ХХПІ). – 2004. – № 13. – С. 63–70.

6. Ольховой О. М. Модель готовности будущих офицеров к управлению физической подготовкой. Физическое воспитание студентов. / О. М. Ольховий // Науч. журнал. – Х., ХООНОКУ–ХГАДИ., 2012. – № 3. – С. 94–97.

7. Ольховий О. М. Рівень готовності випускників Вищих військових навчальних закладів до управління фізичною підготовкою / О. М. Ольховий // Слобожанський науково-спортивний вісник : [наук.-теорет. журн.] – Х. : ХДАФК, 2012. – № 3. – С. 140–143.

8. Романенко В. А. Диагностика двигательных способностей : [учебное пособие] / В. А. Романенко. – Донецк : ДонНУ, 2005. – 290 с.

9. Романчук С. В. Формування мотивації до занять фізичною підготовкою і спортом курсантів технічних військових навчальних закладів : автореф. дис... к.фіз.вих. / С. В. Романчук. – Львів, ДІФК, 2006. – 22 с.

10. Практична педагогіка виховання : [посібник з теорії та методики виховання] / За ред. М. Ю. Красовицького. – К. – Івано-Франківськ : Плай, 2000. – 218 с.

11. Ягупов В. В. Педагогіка : [навчальний посібник] / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2003. – 560 с.